

RECENZÍÓK

Szakedokumentum: Hazai Egészségpillanatkép, 2024. A magyar lakosság egészségveszteségei a Global Burden of Disease Study 2021 adatai alapján

*Report: Hungarian Health at a Glance, 2024.
Health losses of the Hungarian population based on the Global Burden of
Disease Study 2021*

Ismertető: [Vitrai József](#)

Doi: [10.58701/mej.16530](https://doi.org/10.58701/mej.16530)

Ismertetett szakedokumentum: Vitrai, J & Bakacs, M. (2024) Hazai Egészségpillanatkép, 2024. A magyar lakosság egészségveszteségei a Global Burden of Disease Study 2021 adatai alapján. ResearchGate. doi: <http://dx.doi.org/10.13140/RG.2.2.34313.45922>

Kulcsszavak: egészségveszteségek; halálozás; elvesztett egészséges életévek; Magyarország
Keywords: *health losses; mortality; disability adjusted life years; Hungary*

Jelen közlemény annak a tanulmánynak (Vitrai és Bakacs, 2024) a vezetői összefoglalója, ami megismétli két korábbi, a *Global Burden of Study* (GBD) adataira épülő elemzést (Vitrai, Bakacs és Varsányi, 2017, Vitrai és Bakacs, 2021). A GBD 1991 óta ismétlődően megjelenő jelentései az egészség megromlásából fakadó terhek, illetve a kapcsolódó kockázatok pontosabb becslését közlik többek között Magyarországra is. A legfrissebb, 2021-es adatok alapján értékelhetők a Covid-19 járvány hatásai is. Az időbeli változások, és más országok adataival való összehasonlítás alapján értékelhető a magyar népesség egészségveszteségei és azok hátterében álló kockázatok. A tanulmány bemutatja, hogy a nagyobb betegségecsoportok mekkora súlyt képviselnek az egészségveszteségekben, illetve feltérképezi a kockázati tényezőket. A veszteségeket egyrészt halálozási adatokkal, másrészt az elvesztett egészséges életévekkel jellemzi.

Az utóbbiak a veszteségekről teljesebb képet mutatnak, hiszen a halálozás mellett a ritkán halálos betegségek (pl. a lelki-betegségek) miatti korlátozottságot is számításba veszik.

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A Global Burden of Disease Study 2021 legfrissebb adatai lehetőséget nyújtanak a magyar lakosság egészségének részletesebb értékelésére. A szerzők a 2019-es és 2021-es halálozás mutatóival, valamint a korlátozottságot is magába foglaló, egészséges életév-veszteséggel jellemzik a magyar nők és férfiak egészségveszteségeit, külön kiemelve a 20-54 éves korosztályt. Az egészségkockázatok jelentőségét a hozzájuk kapcsolt elvesztett egészséges életévek részarányával írják le. A magyar adatokat Ausztria és a többi Visegrádi ország értékeivel vetik össze.

2021-ben Magyarországon tízezer nő közül 155, tízezer férfi közül 167 hunyt el. A halálesetek valamivel több, mint felét a szív- és érrendszeri betegségek és a rosszindulatú daganatok okozták, de a Covid-19 is jelentős részarányt képviselt. A 2019-es járvány – megtörve a korábbi csökkenő trendet – a halálozási arányban 20% körüli emelkedést okozott.

A 20-54 éves nőknél tízezer főre 17, férfiaknál 36 haláleset történt. A halálokok részaránya ebben a korosztályban eltért a teljes népességnél megfigyelttől. Nőknél a daganatos megbetegedések vezették a haláloki rangsort, majd a Covid-19 és a szív- és érrendszeri betegségek következtek. A férfiaknál a szív- és érrendszeri betegségek, a Covid-19 és a daganatos megbetegedések volt a sorrend.

2021-ben a magyar nők és férfiak halálózása a szlovákokkal együtt a legmagasabb volt a többi Visegrádi országhoz és Ausztriához viszonyítva. A járvány előtti évhez képest legkevésbé Ausztriában, leginkább Szlovákiában nőtt a halálozás, Magyarországon a növekedés az öt ország átlagához közeli volt. A járvány Szlovákia után Magyarországon okozta a legmagasabb arányú halálozást, a cseh és a lengyel értékek mintegy 25%-kal voltak kedvezőbbek a magyarnál, azonban az osztrák értéknél háromszor magasabb volt a magyar Covid-19 halálozás.

2021-ben népegészségügyi beavatkozásokkal megelőzhető lett volna legalább minden negyedik haláleset Magyarországon. Ez a vizsgált országok között a legrosszabb érték volt. Megfelelő orvosi ellátással minden nyolcadik halálesetet lehetett volna elkerülni, ez a második legrosszabb értéket jelentette a többi vizsgált országhoz viszonyítva.

2021-ben Magyarországon az „idő előtti” halálozást és a korlátozottságot magába foglaló elvesztett egészséges életévek 100

ezer főre vetített száma 43 ezer volt a nőknél, és 50 ezer a férfiaknál. 2019-hez képest ez 15%-os, illetve 18%-os emelkedésnek felelt meg. A nők és a férfiak egészségvesztéseinek több mint felét a szív- és érrendszeri, a daganatos betegségek és a Covid-19 okozta. További jelentősebb egészségvesztéssel jártak olyan, halálhoz ritkábban vezető betegségek, mint a mozgásszervi, az idegrendszeri, valamint a lelki betegségek.

A 20-54 éves korosztályban, 2021-ben 100 ezer főre 21 ezer egészséges életévet veszítettek a nők, míg a férfiak 26 ezret. Ez 15% illetve 19%-kal haladta meg a 2019-es értékeket. A betegségek megoszlása e korcsoportban jelentősen eltért a teljes lakosságétól. A nőknél a veszteségek legnagyobb részét a mozgásszervi betegségek okozták, sorrendben a következő rosszindulatú daganatok, majd a lelki betegségek, illetve a Covid-19 következett. A 20-54 éves férfiaknál a veszteségek sorrendben a Covid-19, a szív- és érrendszeri, illetve a daganatos betegségek voltak.

2021-ben a magyarországi egészségvesztések meghaladták a Visegrádi országok és Ausztria veszteségeit mind a nőknél, mind a férfiaknál. A legnagyobb különbség az osztrák értékekkel összevetve adódott, és a szlovák értékekhez álltak a legközelebb. 2021-ben a Covid-19 járvány okozta magyar és a szlovák egészségvesztések voltak a legnagyobbak a vizsgált öt országban.

A magyar nők 2021-ben elszenvedett összes egészségvesztésének mintegy 40%-át, a férfiaknál közel felét lehetett ismert kockázati tényezőkkel megmagyarázni. A nők azonosított veszteségeinek nagy részét a magas vérnyomás, a magas testtömegindex és a magas vércukorszint okozta. A férfiaknál a magas vérnyomás, a dohányzás és a magas testtömegindex szerepelt a legnagyobb veszteséget okozó

kockázati tényezők között. A legtöbb életév-veszteség a 20-54 éves nőknél és a férfiaknál is a dohányzáshoz, az alkoholfogyasztáshoz, illetve a magas testtömegindexhez volt kapcsolható.

Magyarországon 2021-ben magasabb volt az egészségkockázati tényezőkhöz kapcsolt egészséges életév-veszteség, mint az összehasonlításba bevont többi országban. Ugyanez igaz volt külön-külön a viselkedési, az anyagcserével összefüggő és környezeti kockázatokra is. Az összes kockázathoz köthető magyar veszteség legjobban az osztrák értéket haladta meg, legkevésbé a szlováktól különbözött.

A fenti eredmények rávilágítanak arra, hogy a viselkedési és az anyagcseréhez kapcsolható kockázatok csökkentése jelentős egészségnyereséggel járna Magyarországon. Az egészséges táplálkozás előmozdítása, a dohányzás és az alkoholfogyasztás visszaszorítása nemcsak a halálozásban, hanem a korlátozottság miatt fellépő egészségvesztésekben is jelentősen csökkentené a nemzetközi rangsorokban mutatkozó hátrányunkat.

Az adatokból kiderül, hogy a magyar népesség egészségvesztései csak részben jellemezhetők a halálozással. Ez leginkább kitűnik a 20-54 éves nőknél, ahol a betegségek miatt fellépő korlátozottság a veszteségek kétharmadát

magyarázza. Ebből következően a lakosság egészségének javítására irányuló intézkedések tervezésekor nem elegendő csupán a halálozási adatokra támaszkodni, hanem a korlátozottságot is magába foglaló egészséges életév-veszteség értékeit célszerű figyelembe venni.

A magyarországi egészségvesztések 2019-ről 2021-re – különböző mutatók szerint – 15-20%-kal növekedtek, melynek hátterében egyértelműen a Covid-19 azonosítható. A járvány további jellegzetességeként a halálozás részaránya megnövekedett az egészségvesztéseken belül. Hasonló változások voltak a többi Visegrádi országban is, Ausztriában azonban a veszteségek csak néhány százalékkal növekedtek, és a halálozás részaránya is változatlan maradt. Mindezek felhívják a figyelmet, hogy vizsgálni szükséges azokat a tényezőket, amelyek miatt Ausztriához viszonyítva hazánkban és a többi Visegrádi országban a COVID-19 járvány súlyosabb következményekkel járt.

AJÁNLÁS

A hazai egészségvesztések elemzésének eredményei hozzájárulhatnak a magyar lakosság egészségének javításához a beavatkozások irányának megfelelőbb kijelölésével és az erőforrások célszerűbb fókuszálása révén.

HIVATKOZÁSOK

- Vitrai, J & Bakacs, M. (2024) Hazai Egészségpillanatkép, 2024. A magyar lakosság egészségveszteségei a Global Burden of Disease Study 2021 adatai alapján. ResearchGate. doi: <http://dx.doi.org/10.13140/RG.2.2.34313.45922>
- Vitrai J. József, V., Bakacs, M. & Varsányi, P. (2017). Hazai egészség-pillanatkép, 2017. *Egészségfejlesztés*, 58(4), 59-75. doi: <http://dx.doi.org/10.24365/ef.v58i4.205>
- Vitrai, J & Bakacs, M. (2021). Hazai Egészségpillanatkép, 2020. Gyorsjelentés a Global Burden of Disease Study 2019 adatai alapján. *Egészségfejlesztés*, 62(1), 35-46. doi: <http://dx.doi.org/10.24365/ef.v62i1.654>

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

A cikk elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

INFORMÁCIÓK A SZERZŐRŐL

Vitrai József
Széchenyi István Egyetem Egészség- és Sporttudományi Kar, Szülészeti és Nőgyógyászati Tanszék, Győr
vitrai.jozsef@gmail.com

CIKKINFORMÁCIÓK

Beküldve: 2024. 07. 22.
Elfogadva: 2024. 07. 23.
Megjelentetve: 2024. 09. 16.

Copyright © 2024 Vitrai József. Kiadó: Magyar Népegészségügy Megújításáért Egyesület. Ez egy nyílt hozzáférésű cikk a CC-BY-SA-4.0 licenstszerződés alapján.